

τευγρουντο· εαν δε ο κατηγορούμενος δεν ήδύνατο να καταπίη τὰ δύο ταῦτα τεμάχια, περί του όγκου των όποιων δεν αναφέρουν οι συγγραφείς, εκηρύττετο ένοχος.

N. Σ.

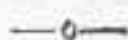

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ

TOMEWS.

Ο γνωστός ήμῶν συμπολίτης Κ. Α. Παπαδόπουλος Βρετός, Πρόξενος ὦν τῆς Ἑλλάδος ἐν Βάρνη, ἀνεκάλυψεν ἐπιγραφὴν διαλαμβάνουσαν περί τῆς κατὰ τὸν Εὐξείνιον Πόντον πόλεως Τόμεως, ὅπου ἐξωρίσθη πάλαι ὁ ἔρωτικός τῆς Ῥώμης ποιητῆς Ὀβίδιος. Ταύτην δὲ ἀνακοινώσας πρὸς τὸν διάσημον τῆς Γερμανίας ἀρχαιολόγον Βοίκιον, ἔλαβε τὴν ἐφεξῆς ἀπάντησιν·

Κυρίῳ πολυμαθεστάτῳ Α. Παπαδοπούλῳ Βρετῳ
 Αὐγουστος Bæckh εὖ πρᾶττειν.

Πολλὴν σοι χάριν οἶδα ὑπὲρ τῶν ἀποσταλειςῶν μοι διατριβῶν καὶ τῶν δύο ἐπιγραφῶν, τῶν ἐν αὐταῖς ἐκδοθειῶν, ὧν ἡ μὲν τὴν παλαιὰν τῆς Τόμιδος τοποθεσίαν ἀναμφιβόλως ὀρίζει. Οὐδὲ ἔχω ὅ,τι προσθῶ τοῖς ὑπὸ σοῦ ἀκριβῶς προτεθείσαις ἀποδείξεσιν, πλὴν ὅτι οἶει καὶ νῦν παρὰ τοῖς συμπατριώταις μου πεπιστευθῆναι τὸ γαλῶν παρόραμα τὸ ὑπὸ τινων προγενεστέρων συγγραφέων παραδεδομένον, οἵπερ τὸ ἐν Οὐγγρία Τεμεσθάρ λέγουσιν εἶναι τὴν ἀρχαίαν Τόμιδα. Πάλαι γάρ τὴν Τόμιδα σχεδὸν ἐν τῷ αὐτῷ ὡς καὶ σὺ τόπω οἱ ἐπιφανέστεροι τῶν ἐν Εὐρώπῃ γεωγράφων τιθέασιν, καὶ ἰδεῖν ἐστὶν ἐν τοῖς πίναξι τοῖς τοῦ D' Anville καὶ τοῦ Kiepert καὶ ἄλλοις πολλοῖς, μᾶλλον δὲ πᾶσιν. Ὁρῶ δὲ καὶ ἐκ τινων πινάκων τῆς νῦν Τουρκίας, ὅτι χωρίον τι, εἰμὴ νυνί, ἀλλὰ πρότερόν γε καλούμενον Τομισθάρ ἐκεῖνῳ τῷ τόπῳ ἀποδέδοται, οὗ περ σὺ ἀνέυρηκας τὴν τῶν Τομιτῶν ἐπιγραφὴν· μέμνηται δὲ τούτου τοῦ Τομισθάρ τοῦ ἐν τῇ ποντικῇ παραλίᾳ ἦδη καὶ ὁ La Motraye Voyage T. II. p. 208, οὗ μέντοι νῦν οἶδα σαφῶς (οὐ γὰρ αὐτοῦ τὴν περιήγησιν νῦν μοι ἔξεστιν ἔχειν πρὸ χειρῶν), εἴπερ αὐτός τὸ Τομισθάρ ἀκριδέστατα τίθησιν ἐν

ἐκεῖνῳ τῷ τόπῳ ὡς περ καίται τὸ Ἀναδόλκιοι, οἱ δὲ τῆς Τουρκίας πίνακες τὸ Τομισθάρ παντελῶς ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ ἔχουσι γεγραμμένον· τοῦτο οὖν τὸ χωρίον μικρὸν καὶ ἀφανὲς ἀγνοοῦντές τινες δυσμαθέστεροι, ἀκούσαντες τὴν Τόμιδα τὴν παλαιὰν ἰδρῦσθαι ἐν χωρίῳ τινὶ νεωτέρῳ καλουμένῳ Τομισθάρ, ἀμαθῶς περὶ τῆς ἐν Οὐγγρία Τεμεσθάρ διανοοῦντο, καὶ οὕτω δὴ γένεσιν εἶχε τὸ τερατῶδες σφάλμα, πρὸς ὃ ἐστὶ τοι ὁ ἀγὼν ὁ παντὶ πασι νικηφόρος.

Ἐρῶσο, ἄνερ πολυμαθέστατε.

Ἐν Βερολίνῳ κβ'. Νοεμβρ. ἐτ. αωνβ'.

ΕΠΙΔΙΟΡΘΩΣΙΣ.

Ἴδοι' ἡ προκειμένη ἐπιγραφὴ, χάριν τῆς ὁποίας ἀνεκάλυψα τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας Τόμεως.

ΑΓΛΩΘΗ ΥΥΧΗ

ΤΟΝ ΥΙΟΝ ΤΟΥ ΑΥΤΟ
 ΚΡΑΤΟΡΟΣ Μ ΑΥΡΗ
 ΔΙΟΝ ΟΥΘΡΟΝ ΚΑΙΣΑ
 ΡΑ Ο ΟΙΚΟΣ ΤΩΝ ΕΝ ΤΟ
 ΜΕΙ ΝΑΥΚΛΗΡΩΝ ΑΝΑ
 ΣΤΗΣΑΝΤΟΣ ΤΟΝ ΑΝ
 ΔΡΙΑΝΤΑ ΕΚ ΤΩΝ ΙΔΙΩΝ
 Π ΤΟΥ ΤΙΤΟΥ
 ΝΕΩΤΕΡΟΥ

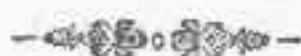
Ἐπικυρωθείσης τῆς περὶ τῆς ἀρχαίας Τόμεως ἀνακαλύψεώς μου, ἣν εὐτύχησα νὰ κάμω, πρὸ δύο ἐτῶν, ὡν Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος ἐν τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ, παρὰ τοῦ τοῖς πᾶσι γνωστοῦ σφωτάτου ἀρχαιολόγου Βοιχίου, ὡς ἀποφαίνεται διὰ τῆς πρὸς ἐμὲ ἐντιμοτάτης ἐπιστολῆς του, ἠσθάνθην τὴν ἀνάγκην νὰ συντάξω καὶ εἰς ξένην γλῶσσαν τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος ἀνακαλύψεώς μου διατριβὴν, ἣν ἐδημοσίευσα ἐν τῷ περιοδικῷ συγγράμματι Ἀθηῶν ἡ Μνημοσύνη, κατὰ τὸν Αὐγουστον μῆνα 1852, ἵνα γίνῃ γνωστὴ εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην, καὶ οὕτω διορθωθῇ τὸ παχύτατον λάθος εἰς τὸ ὅποιον ὑπέπεσον διάφοροι σοφοὶ ἄνδρες γράφοντες ὅτι ἡ ἀρχαία Τόμις ὀνομάζεται σήμερον Τομισθάρ, ἡ Κιόφ, ἡ Σαβαρία. Ἐνεκα δὲ τῆς ἐνασχολήσεώς μου ταύτης ἔλαβον αἰτίαν νὰ ἐννοήσω παρόραματ' αἰνὰ, τὰ ὅποια σπεύδω τὴν σήμερον νὰ ἐπιδιορθώσω, καὶ ἅτινα ἀναγινώσκονται ἐν τῇ σελ. 230 τῆς Μνημοσύνης.

Τὸ α. καὶ σημαντικώτερον εἶπε ὅτι ἡ γυνὴ τοῦ Καίσαρος Λουκίου Οὐήρου ὀνομαζέτο Λούκιλλα καὶ ὄχι Κρισπίνη, καὶ ἦτις ἦτο θυγάτηρ τοῦ Αὐτοκρά-

τορος Μ. Αὐρηλίου τοῦ φιλοσόφου, νυμφευθεῖσα τὸν Λούκιον Οὐήρον ὅταν οὗτος ἀνηγορεύθῃ Καίσαρ καὶ Αὐγουστος, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀντωνίου τοῦ Εὐσεβοῦς τὴν 7 Μαρτίου 161 καὶ ὄχι 151 Μ. Χ., ὑπὸ τοῦ πατρὸς τῆς, υἱοθετηθέντος παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀντωνίου κατὰ διαταγὴν τοῦ υἱοθετήσαντος αὐτὸν Ἀδριανοῦ.

Ὁ δὲ υἱὸς τοῦ Αὐτοκράτορος περὶ τοῦ ὁποῖου γίνεται λόγος ἐν τῇ ῥηθείᾳ ἐπιγραφῇ, εἶναι Μάρκος Αὐρήλιος, ὁ ἐπωνομασθεὶς φιλόσοφος, καὶ υἱοθετηθεὶς υἱὸς ὑπὸ Ἀντωνίου τοῦ Εὐσεβοῦς, ὡν ἐτῶν δικάεπτα. Ἐλαβε δὲ τὴν ἐπωνυμίαν ΑΥΡΗΛΙΟΣ πρὸς τιμὴν τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀντωνίου, καὶ τὴν ἐτέραν ΟΥΗΡΟΣ, διότι κατὰ τὴν λατινικὴν λέξιν VERVS ἢ τὸ ἀληθής. Μάλιστα εἰς μερικὰ νομίσματα ὀνομάζεται VERISIMUS ἡγοῦν ἀληθέστατος. Ἐλαβε δὲ τὸν τίτλον ΚΑΙΣΑΡΟΣ ἀφ' οὗ ἀνέβη εἰς τὸν Θρόνον ὁ Ἀντωνίνος κατὰ τὸ 140 Π. Χ.

Α. ΠΑΠΑΛΟΠΟΥΛΟΣ ΒΡΕΤΟΣ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ,

Π τ ο ι

Περιγραφή Γεωγραφική, Ἱστορική, Ἀρχαιολογική καὶ Στατιστική τῆς Ἀρχαίας καὶ Νέας Ἑλλάδος.

Συνταγθεῖσα ὑπὸ Ἰακώβου Ρ. Ραγκαβῆ.

ΕΙΣ ΤΡΕΙΣ ΤΟΜΟΥΣ κ. τ. λ. (*)

(Ὅρα εἰς τὸ ἐξώφυλλον).

—ο—

Μόνη ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ συγγράμματος τούτου ἀρκεῖ νὰ ὑποδείξῃ τὸ ὅλως νεοφανὲς καὶ χρήσιμον

(*) Εὐλαβοῦμενοι τὴν μεταξὺ τοῦ συγγραφέως καὶ τοῦ πρώτου τῶν συντακτῶν τῆς Πανδώρας στενωπὴν συγγενικὴν σχέσιν, ἀπέχομεν τοῦ νὰ γράψωμεν ἰδιωτὴν βιβλιογραφίαν περὶ τοῦ ἀνωτέρω συγγράμματος, καὶ περιοριζόμεθα νὰ ἐπαναλάβωμεν τὰς κρίσεις δύο ἐκ τῶν γνωστωτέρων ἡμερησίων τῆς πρωτεύουσας.

Σ. τῆς Διευθ.

αὐτοῦ. Καὶ τῶντι, δι' ὀλίγων ἐπωφελεστέρων τούτου συγγραμμάτων ἐπλουτίσθη ἡ νεωτέρα φιλολογία μας καὶ ὀφείλεται μεγίστη χάρις εἰς τὸν σεβασμιὸν καὶ φιλόπονον γέροντα Κ. Ι. Ρ. Ραγκαβῆν, τὸν δ' ἀπύτων πόνων καὶ σπανίας τῶντι πολυμαθείας εἰσάξαντα ἡμᾶς εἰς τὴν περισπούδαστον ταύτην εἰς πάντα Ἑλλήνα ὑπόθεσιν.

Διὰ μυρίων ἀνδραγαθίων καὶ θυσιῶν ἀνεκτήσαμεν ἑλευθέραν πατρίδα, καὶ τὴν μὲν ἀρχαίαν αὐτῆς ἱστορίαν ἐδιδάχθημεν, ἀλλ' ὅλιγοι ἐξ ἡμῶν δύναται νὰ καυχηθῶσιν, ὅτι ἐγνωρίσαμεν καλῶς τὴν ἑλευθέραν ταύτην ἡμῶν πατρίδα, ὅτι ἔχομεν ἀκριβεῖς εἰδήσεις περὶ τῆς γεωγραφικῆς, ἀρχαιολογικῆς καὶ στατιστικῆς αὐτῆς περιγραφῆς, ἀπαραιτήτων πρὸς γνῶσιν ἐντελῆ τόπου τινός. Τὸ δυσχερές λοιπὸν τοῦτο καὶ ἐθνικώτατον ἐνταυτῷ ἔργον ἐπεχείρησεν ὁ συγγραφεὺς, καὶ καθ' ἡμᾶς ἐπέτυχε πληρέστατα, ὥστε ἡ συγγραφή αὐτοῦ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὅλως πρωτότυπον καὶ Ἑλληνικὸν ἔργον.

Διακρίνεται τὸ σύγγραμμα εἰς τρεῖς τόμους, ὧν ὁ Α'. ὁ καὶ ἐκδοθεὶς ἤδη, διαλαμβάνει τὴν Στερεάν Ἀνατολικὴν καὶ Δυτικὴν Ἑλλάδα, ὁ Β'. τὴν Πελοπόννησον, καὶ ὁ Γ'. τὰς νήσους τὰς τε ἐλευθέρας καὶ μὴ, καὶ τὸν πίνακα.

Ὁ Α' τόμος, ὃν ἔχομεν ἀνὰ χεῖρας, παρεκτός τῆς περιγραφῆς τῆς Ἀττικῆς, Μεγαρίδος, Βοιωτίας, Φωκίδος, Λοκρίδος, Φθιώτιδος, Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, περιέχει εἰσαγωγὴν περὶ Ἑλλάδος ἐν γένει, καὶ ἐνταῦθα ὁ λόγος οὐ περὶ μόνῃς τῆς νῦν περιωρισμένης Ἑλλάδος, ἀλλὰ περὶ τῆς Ἑλλάδος τοῦ Στράβωνος, τῆς ἐκτεινομένης ἀπὸ Κρήτης μέχρι Θεσσαλονίκης καὶ Νέσσου ἐν Μακεδονίᾳ, κτλ. ἐν ᾗ μάλιστα καταφαίνεται ἡ πολυμαθεὶς τοῦ συγγραφέως καὶ τὸ εὖσυνείδητον τοῦ ἔργου. Ὅθεν δικαίως ἐπιφέρει ὁ Κ. Ραγκαβῆς περὶ τὸ τέλος τῆς εἰσαγωγῆς τὰ ἑξῆς: «Ἐξερευνήσαντες ἡμεῖς οὕτω τὰ ἠ ἐθνογραφικὰ ὅρια τῆς Ἑλλάδος καὶ δεῖξαντες, « ὅποια κύρια ἔθνη ὥκησε τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος, « διεξήλθομεν, νομιζόμεν τὸ σπουδαιότατον μέρος « τῆς ἀρχαίας γεωγραφίας τῆς Ἑλλάδος, διότι ἐκ « τῆς γνώσεως τῆς τῶν ἐθνῶν τούτων σχετικῆς πρὸς « ἄλληλα ἐνοικήσεως καὶ συναφείας, οὐ μόνον δια- « σαφίζονται πολλὰ χωρία τῶν ἀρχαίων ποιητῶν « καὶ λοιπῶν κλασσικῶν συγγραφέων κακῶς ἐννοη- « θέντα ἐξ ἀπειρίας, ἀλλὰ καὶ ἡ γεωγραφία, κατα- « λαμβάνει τὴν προσήκουσαν αὐτῇ θέσιν ὡς ὀπα- « δὸς καὶ ἐνάμιλλος τῆς ἱστορίας.». Εἰς πᾶσαν δὲ πόλιν, κωμόπολιν καὶ χωρίον, ὅσον δυνατόν, ὁ συγγραφεὺς προστίθησι, μετὰ τὰς περὶ ἀρχαιότητος εἰδήσεις, καὶ τὴν νεωτέραν κατάστασιν, ὡς καὶ σύντομον ἱστορίαν τῶν κατὰ τὸν ἀγῶνα μαχῶν καὶ περιπετειῶν.

Ἐκ τῶν ὀλίγων τούτων βλέπει λοιπὸν ἕκαστος, πόσον εἶναι πολύτιμον καὶ ἀνυπαλάστον δι' ἕκαστον Ἑλλήνα τὸ σύγγραμμα τοῦ Κ. Ι. Ρ. Ραγκαβῆ, καὶ δὲν δισταζόμεν νὰ συστήσωμεν αὐτὸ εἰς πάντα.

(Ἐκ τοῦ Αἰῶνος).